

4.1 Tikėjimo išsaugojimas ribinėse situacijose

Ribinė situacija – tai kritinis žmogaus gyvenimo tarpsnis, kuriame jis atsiduria ne visada savo noru. Žmogus, atsidūręs ribinėje situacijoje, gali būti sugniuždytas, sužeistas ar kaip nors kitaip palaužtas. Kartais tokioje situacijoje, atvirksčiai, svyruodamas tarp gyvenimo ir mirties žmogus sustiprėja, įgauna jėgų kovoti už savo ir kitų išlikimą. Išgyventi sunkumus nėra lengva, tačiau, jeigu netampama auka, tikėjimas savimi ir Dievu padeda palengvinti buvimą ribinėje situacijoje.

Ichokas Meras (g. 1934 m. Kelmėje) – prozininkas ir scenarijų autorius, diplomuotas radijo ir televizijos inžinierius. Vaikystėje per holokaustą netekęs tėvų ir pats per stebuklą likęs gyvas, buvo priglobtas ir užaugintas lietuvių kumečių šeimoje. 1963 m. pasirodęs Mero romanas „Lygiosios trunka akimirką“ savo minimalistine, lakoniška, švaria kalba neabejotinai išsiskiria to meto liaudiškos, plepančios, buitinės prozos kontekste. Romano kalbos simbolinį kodą visų pirma išduoda kalbos ritmas, artimas poezijai. Romano struktūra – šachmatų partija, kurią geto viršininkas Šogeris pasikviečia žaisti talentingą žydų berniuką Izaoką Lipmaną. Žaidimo sąlygas, kurios leistų pagaliau nugalėti jauną šachmatų genijų, nustatė Šogeris – jeigu Izaokas pralaimi, pasmerkia žūti geto vaikus, tačiau pats lieka gyvas; jeigu Izaokas laimi, vaikai lieka gyvi, o jis ir jo mylimoji Estera žūva. Romane matome tapimo savimi procesą, savęs paties kūrimą, egzistencialistų pabrėžtą mąstymo, jausmų ir veiksmų vienovės būtinumą. Nežmoniškos žaidimo sąlygos yra ir totalitarinių režimų metafora. Jaunasis Izaokas parodo, kad ir nežmoniškiausiomis sąlygomis galima išlaikyti orumą, kad visuomet yra laisvė rinktis.

Lygiosios trunka akimirką – pirmasis romanas lietuvių literatūroje, taip skaudžiai ir sykiu subtiliai prabilęs apie holokausto problemą. Vaizduodamas tragišką žydų tautos likimą Meras žiūri ne tik į tautybes, bet ir į atskirus žmones. Gėrio ir blogio jėgoms atstovauja ne tautybės savaime, o žmonės.

4.1 Tikėjimo išsaugojimas ribinėse situacijose

LYGIOSIOS TRUNKA AKIMIRKĄ

Pirmas skyrius

PRADŽIA

Kai visos figūros stovėjo savo vietose, Šogeris prisimerkė ir luktelėjo. Tik po to jis paėmė vieną baltą pėstininką ir vieną juodą, aklinau uždarė juos abiem saujom ir ėmė stipriai kratyti.

– Kurio bus pirmas ėjimas? Mano ar tavo? – paklausė.

Šogerio ausys ir galvos oda trūkčiojo.

Jis jaudinosi. „Jeigu būčiau indėnas, – galvojo Izaokas, žiūrėdamas į slankiojančius plaukus, – labai norėčiau nuimti šį judantį skalpą.“

– Nežinai? – klausė Šogeris.

Jis jau buvo ištiesęs rankas.

– Jeigu nežinai, aš tau pasakysiu. Viskas yra loterija. Šachmatai – loterija, pasaulis – loterija, ir tavo gyvenimas – loterija. „Jis sėdi aukštai, bet jaudinasi“, – galvojo Izaokas.

– Žinai ką? Gali pasirinkti. Aš tau duosiu juoduosius. Loterijoje žmonės dažniausiai pralošia.

– Iš kairės, – atsakė Izaokas.

– Kaip sau nori.

Šogeris atgniaužė kairės rankos pirštus. Iš saujos išslydo baltas pėstininkas.

– Žydiška laimė, – piktai nusijuokė jisai. – Aš nekaltas, pats pasirinkai.

„Nejaugi aš turiu mirti? – pagalvojo Izaokas. – Aš nenoriu mirti. Ar yra pasaulyje bent vienas žmogus, kurs norėtų mirti?“ Tačiau baltosios figūros buvo jo.

Jis apsuko šachmatų lentą, permetė ją akimis ir padarė pirmąjį ėjimą.

4.1 Tikėjimo išsaugojimas ribinėse situacijose

Trečias skyrius

AŠTUNTAS ĖJIMAS

„Jeigu pralošiu, bus blogai kitiems, o aš liksiu gyvas... Jeigu išlošiu, nebebus blogai kitiems, o aš turėsiu mirti... Jeigu bus lygiosios – visi bus patenkinti.“

– Klausyk, – pertraukė jo mintį Šogeris. – Tu man dėkingas? Tu niekuomet nebūtum turėjęs progos lošti tokios auditorijos akivaizdoje.

Aplinkui dideliu ratu buvo susirinkęs visas getas.

Taip įsakė Šogeris.

Didžiulė minia užtvindė didžiulę aikštę, stovėjo tykiai, vos vos siūbuodama, įbedusi šimtus akių į lošėjus. Izaokas pastūmė pėstininką.

Šogeris atsakė greitai. Jis nenorėjo gaišti.

„Apie ką jis dabar galvoja? – klausė save Izaokas. – Apie tai, kad bus jo viršus, ar ne apie tai? Jis patenkintas, kad aplinkui tiek žmonių – jis turi laimėti. O aš visu kūnu jaučiu jų akis, šimtus akių. Jos bado mane. Jos žino, kodėl aš lošiu ir iš ko. Jos nori lygiųjų. Lygiųjų... O aš?“

Aš bijau apsižvalgyti... Žmonės man trukdo. Jie užtvindė aikštę... Taip kaip kitados tiltą, kai jie slinko į getą, įbedę akis į grindinį.

Aš nenoriu, kad aplinkui būtų žmonės...“

Iš Iščoko Mero kn. „Lygiosios trunka akimirką“

4.1 Tikėjimo išsaugojimas ribinėse situacijose

1. Pasidomėkite Icchoko Mero biografijos ir kūrybos bruožais. Paruoškite pranešimus ir pristatykite savo klasės draugams.

2. Remdamiesi tekstu, apibūdinkite žmogiškas Šogerio savybes.

3. Koku tikslu Šogeris pasiūlo Izaokui sužaisti šachmatų partiją?

4. Pirmojo skyriaus ištraukoje apibūdinama Šogerio būseną. Raskite tą vietą ir pacituokite. Kaip manote, kodėl jis taip jautėsi?

5. Kuo panašūs šachmatai, pasaulis ir gyvenimas?

6. Ką galėtų reikšti pasakymas „žydiška laimė“?

7. Kada Izaokas ir kiti vaikai liktų gyvi?

8. Kaip žmonių minia stebėjo žaidėjus? Pacituokite.

9. Ko žmonės tikisi iš Izaoko?

10. Kodėl Izaokas jaučia žmonių žvilgsnius?

11. Kaip manote, kodėl Izaokui žmonių minia trukdė žaisti?

